

Катерина Миколаївна ПЕНЗЄВА,

старший викладач кафедри криміналістики, судової експертології та домедичної підготовки факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ

ЩОДО МЕТОДИКИ РОЗСЛІДУВАННЯ ЗАПОДІЯННЯ НЕОБЕРЕЖНОГО ТЯЖКОГО АБО СЕРЕДНЬОЇ ТЯЖКОСТІ ТІЛЕСНОГО УШКОДЖЕННЯ

Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека відповідно статті 3 Конституції України визнається найвищою соціальною цінністю в Україні. Статтею 27 Конституції України закріплено право кожної людини на захист свого життя і здоров'я, життя і здоров'я інших людей від протиправних посягань. Це визначає зміст і спрямованість діяльності правоохоронців щодо реалізації обов'язків держави перед людиною. Питання розслідування злочинів проти життя та здоров'я людини завжди були й залишаються однією з найактуальніших і болісних проблем суспільства, одним із факторів його дестабілізації.

В останні роки, в умовах соціально-економічних змін, відбувається значне збільшення злочинів проти життя та здоров'я особи, зокрема заподіяння необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження. Різноманітність обстановки кримінальних правопорушень, способів їх вчинення, специфічність використовуваних злочинцями знарядь і засобів, обумовлюють необхідність особливого тактичного підходу щодо розслідування зазначеної категорії кримінальних правопорушень.

Вважаємо за доцільне розпочати висвітлення окресленої теми з розгляду методики розслідування злочинів в криміналістичному аспекті.

Розслідування злочинів з позицій криміналістики є доволі складним та специфічним видом діяльності у структурі боротьби зі злочинністю. Спеціалісти у галузі криміналістики розглядають методику розслідування злочинів у двох аспектах, з одного боку, як напрям практичної діяльності, а саме процес розслідування кримінальних правопорушень, що здійснюється на підставі застосування засобів криміналістичної техніки, прийомів слідчої тактики, методів розслідування певних видів злочинів, та в теоретичній площині, як розділ науки криміналістики, який містить систему комплексних криміналістичних рекомендацій щодо виявлення, розслідування та профілактики окремих видів злочинів. Методика розслідування кримінальних правопорушень виявляє своє призначення у взаємозв'язку двох зазначених напрямів, сприяє розробленню наукових рекомендацій і запровадженню їх у практику розслідування злочинів.

Під криміналістичною методикою слід розуміти систему наукових положень і рекомендацій, що базуються на них, щодо розслідування й попередження окремих видів злочинів. Комплекс рекомендацій типового характеру щодо алгоритму дій слідчого повинен створюватися на основі знань

про певний суб'єкт, час, місце, конкретний спосіб вчинення кримінального правопорушення. Це підтверджується наявністю методик розслідування окремого виду кримінальних правопорушень.

Існує багато методик розслідування певних різновидів злочинів проти життя та здоров'я особи, які були висвітлені в наукових працях О. О. Андрєєва, І. В. Борисенка, О. Ю. Боярова, О.Ю. Булулукова, Л. Г. Відонова, О. С. Саїнчина, В. Л. Сінчука, С. І. Винокурова, В. П. Колмакова, Ю.Б. Комаринської, В. О. Коновалової, М. В. Костенко, І. В. Кубарева, В. Г. Лукашевича, І. Г. Маландина, М. В. Салтєвського, В. В. Семенового, В. Ю. Шепітька та інших вітчизняних науковців. Проте, окрема криміналістична методика розслідування заподіяння необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження залишилась поза увагою. Відсутність наукових розробок з метою вирішення проблем методики розслідування заподіяння необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження може призводити до недостатнього рівня спеціальної підготовки слідчих, які стикаються з подібними випадками.

Зважаючи на те, що методи розслідування кожного окремого кримінального правопорушення, як і вони самі, індивідуальні, повертаючись до методики розслідування заподіяння необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження, зазначимо, що її розробка пов'язана з необхідністю вирішення певних труднощів, які виникають у практичній діяльності слідчого при проведенні окремих слідчих (розшукових) дій під час досудового розслідування злочинів зазначеної категорії, під час яких важливим є встановлення наявності в діянні особи злочинної самовпевненості або злочинної недбалості, відмежування діяння у вигляді посягання на здоров'я іншої людини від випадків за вказаних обставин від заподіяння його з непрямым умислом, виявлення причинного зв'язку між вчиненими дією або бездіяльністю та наслідками у вигляді спричинення тяжких або середньої тяжкості тілесних ушкоджень, що є визначальним чинником, та дозволяє вірно кваліфікувати діяння, проводити на належному рівні розслідування зазначеної категорії кримінальних проваджень. Крім того, вагомим аспектом є використання спеціальних знань під час розслідування зазначеної категорії злочинів. Дієвим способом вирішення вказаних завдань та підвищення ефективності досудового розслідування зазначених кримінальних правопорушень вимагають розроблення науково-обґрунтованих рекомендацій щодо правильної організації цього процесу.

З метою створення дієвих теоретичних положень та практичних рекомендацій з розслідування даного виду кримінальних правопорушень, необхідно на основі аналізу і узагальнення слідчої та судової практики, вивчення нормативних актів та літературних джерел розглянути кримінально-правову характеристику заподіяння необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження, що дасть можливість визначити сутність зазначених злочинів, встановити особливості механізму їх вчинення; виділити та охарактеризувати елементи криміналістичної характеристики даного виду

кримінальних правопорушень; виокремити типові слідчі ситуації, характерні для початкового та наступного етапів розслідування, та розробити відповідні їм комплекси практичних заходів для результативного досудового розслідування; сформулювати положення та рекомендації щодо вдосконалення тактики окремих слідчих (розшукових) дій, характерних для розслідування фактів заподіяння необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження.

Враховуючи викладене, можна зробити висновок про те, що створення дієвої науково-обґрунтованої комплексної підвидової методики розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі спричиненням необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження, сприятиме не тільки подальшому розвитку наукових знань щодо криміналістичних аспектів досудового слідства злочинів зазначеної категорії, а і створенню конкретних прикладних рекомендацій для органів досудового розслідування щодо вказаного різновиду кримінальних правопорушень, що значною мірою полегшить роботу слідчого в частині виявлення взаємозв'язку між структурними елементами характеристики окремих видів злочинів, вибору тактики проведення слідчих (розшукових) дій, підвищить якість та ефективність досудового розслідування.

Крім того, дослідження з метою створення окремої криміналістичної методики з розслідування кримінальних правопорушень, пов'язаних зі спричиненням необережного тяжкого або середньої тяжкості тілесного ушкодження дозволить сформулювати можливі пропозиції щодо удосконалення законодавства та відомчих нормативних актів, що регулюють діяльність правоохоронних органів.

Список використаної літератури: 1. Конституція України : закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр>. 2. Журавель В. А. Криміналістичні методики: сучасні наукові концепції: монографія / В.А. Журавель. – Харків : Апостіль, 2012. – 304 с. 4. Малярова В. О., Криміналістичні методики окремих видів злочинів: проблеми побудови / В. О. Малярова // Науковий вісник Академії муніципального управління. Серія «Право». – 2015. – Вип. 1, ч. 2. – С. 302–310. 5. Шепітько В. Ю. Криміналістика. Енциклопедичний словник /українсько-російський і російсько-український) / В. Ю. Шепітько – Харків : Право, 2001. – 560 с.

«Одержано: 03.11.2020»